

U.T. XIV. 1992-1993. Págs. 241-265.

LA LITERATURA EPÈDICA DE L'ALT-ALEMANY ANTIC I (Eixarms M1, M2, L, P, M, T i Z)

Macià Riutort

Universitat Rovira i Virgili

Jo te sembr,

Déu t'aferr!

1. Introducció.

La finalitat d'aquest article és la de fer assequible a un públic universitari la literatura epèdica (també coneguda amb el nom de *iatromàgica* o *màgico-medicinal*) de l'alemany antic escrita en alemany antic. Es tracta, doncs, de presentar, editats i comentats, els tretze *galstar* o eixarms més coneguts de l'alemany antic.

Els *galtar* o *galstar*¹ (gen. *galtres* i *galstres* respectivament) alt-alemanys (paraules al costat de les quals se n'usa una amb idèntica significació però d'origen llatí: *garminôd* o *germinôd*²) són unes cançonetes (*eixarms*) destinades

1. Per a la terminologia en alt-alemany antic, vulgueu consultar Wesche 1974, pp. 40-45.

2. *germin-ôd*. Es tracta d'un abstracte de verbal masculí format a partir del verb *germinôn* (< ——— llatí *carminare*) amb el sufix *-ôd* que podem trobar també a mots com *tagar-ôd* "aurora", *wëg-ôd*

a fer un conjur amb què normalment es vol posar remei a un mal o malaltia (v.g., eixarm M2). Però no hi falten tampoc altres motius: Així per exemple, tenim un eixarm per eixamenar les abelles en fugir de la casera vella i un eixarm per deslliurar un presoner de la seva captivitat.

Galtar o *germinôth* són termes heretats dels temps del paganisme, que aniran desapareixent amb el cristianisme, per més que no desapareixi pas amb elles el que designen: l'eixarm. Simplement, sofreixen una reconversió. Efectivament, amb el cristianisme, la funció guaridora de l'eixarm, que s'aconseguia a través de la invocació d'un déu o d'una deessa pagana, ara s'aconseguirà a través de la invocació del sant o de la santa -o la Verge Maria, o una de les tres persones de la Trinitat-, que es considerin advocats contra el mal o contra la malaltia que hom vol curar amb l'eixarm, o advocats contra el contratemps o les desgràcies (absència de pluja, protecció contra els llamps etc.), que hom vulgui allunyar de si. La cristianització converteix, doncs, els *galtar* en oracions, i, els antics termes, *galtar* i *germinôd* desapareixen perquè són massa connotatius de paganisme. En alemany, emperò, el substitut d'aquests termes no serà pas *Gebet* "pregària, oració" -com pentura hauríem pogut esperar-, sinó *Segen* (masc.) "benedicció", terme que, avui en dia encara continua tenint, costat per costat, tots dos significats, el de *pregària* i el d'*eixarm*. Modernament, al costat del terme *Segen*, es fa també ús en alemany dels termes *Zauberspruch* i *Zauberformel* "dita màgica, fórmula màgica", creacions cultes. Interessant és el terme popular, *Segen*, perquè fa referència a l'acte de fer el senyal de la creu (*Segen* - cat. antic *lo seny* [de la creu]) com a cloenda del cerimonial o ritu deprecatiu. De tota manera, cal dir, emperò, que l'Església, malgrat la cristianització dels eixarms i la seva reconversió en

"intercessió", *arn-ôd* "collita", *klag-ôd* "acusació" etc.

3. Anglès: charm, spell, magic spell; castellà: ensalmo, fórmula màgica, encantamiento; francès: charme, enchantement; grec: ἐπωδή, (γοητεία), μαργάνευμα, κλητήριον; italià: scongiuro, incantesimo; llatí: cantámen, cantus, incantamentum, incantátio, carmen (mágicum), uerba uenéfica; neerlandès: toverformule, toverspreuk, bezweringsformule; norre: seiðurinn, seiðlætinn (n.pl.) i galdurinn.

oracions imprecadores, no els véu amb gaire bons ulls, com ho demostra el fet que se'ls perseguís com a romanalla pagana; la persecució no va tenir mai èxit, com ho demostra el fet que molts d'ells hagin pervingut fins a nosaltres, acomodats lingüísticament a les noves formes de la llengua i acomodats a noves devocions i nous sants. Fins i tot tenim un cas (*Ad signandum domum contra diabolum*) que ens ha arribat en forma de rondalla d'infants: la del dimoni boiet *Rumpelstilzchen* o *Saltacatrec*. Dels textos condemnatoris més famosos -en el camp de la Germanística-, voldríem citar aquí l'ordinació que es troba al final d'un capitoler de Carlemany de l'any 743 promulgada a Liptinae (l'actual Listines, a prop de Binche), cèlebre noresmenys per la inclusió de glosses en alt-alemany antic (*nôtfiur*); també es força conegut en aquest sentit el replec de decrets del bisbe Burchard de Worms.

Pel que fa a la forma de pronunciar els eixarms, segurament devien coexistir dues maneres de fer-ho: declamant-los o bé cantant-los. L'existència de parelles de verbs com ara el català *cantar* - *encantar*⁴, grec ᾄδω - κατᾄδω, alemany antic *galan* - *bigalan* i de termes com el llatí vulgar *carminare* (francès *charmer* -català *eixarmar*- i alemany antic *germinôn*) parla, crec, en favor d'aquesta interpretació; de tota manera, penso que hem de ponderar la possibilitat que el mot només faci referència al fet que els eixarms estiguessin redactats -havien d'estar-hi- en vers: en el cas dels eixarms alemanys, en versos al·literatius de primer i en versos amb rima posteriorment. A l'acte de cantar-los o de recitar-los, s'hi afegirien -si més no a la majoria dels casos- accions de tipus rituals; en alguns dels eixarms que veurem, aquestes accions hi vénen fins i tot especificades.

Els eixarms han estat (i són) del comú a gairebé tots els pobles que coneixem. Entre nosaltres, una col·lecció força remarcable d'eixarms es pot trobar al *Tesoro de Oraciones*, llibre imprès a Mallorca en el segle XVII i que conté oracions i conjuraments per a quasi qualsevol cosa (Cf. *Ultima Hora* de

4. Afegiu a aquesta parella catalana, les parelles semblants de les altres llengües romàniques com: fr. *chanter* - *enchanter*, it. *cantare* - *incantare*, cast. *cantar* - *encantar*.

dimecres, 13 de juny de 1990, suplement nº 28 de llibres, pàg. 4, l'article de Lleonard Muntaner "Un oracional agosarat").

Lingüísticament, creiem que hi ha hagut dues etapes en la investigació dels eixarms de l'alt-alemany antic: En una primera etapa, hom creia que havia de trobar un significat a cadascuna de les paraules de què es componia el conjur. Però actualment es qüestiona aquest et: és a dir, es parteix del supòsit que en un cert nombre de conjurs (una mostra en seria el que presentem contra els atacs d'epilèpsia) els mots no tenen sentit⁵: es tracta dels anomenats *ephésia grámmata*, els mots màgics o d'encantament, plens de so, suggerents, però inintel·ligibles; és com si un investigador de l'any 3100 o 3200, després d'una hecatombe en què la nostra civilització s'hagués enfonsat, pretengués "esmenar" i trobar sentit a mots com ara **abracadabra** (de llarguíssima història, per cert) i semblants.

5. S'adueix, per afirmar-ho, la comparació tipològica amb textos iguals, però moderns, en els quals hi apareixen formes desprovistes de significació, l'única funció de les quals sembla ésser la de "perfer" el vers, ja sigui de cara a obtenir una rima consonant, ja sigui de cara a obtenir una distribució òptima dels accents. A tall d'exemple serveixi una cançó en català modern, estreta del *Nou Diari* 138 (1991), p. 48 (encara que no pertany al tipus "eixarm") que sona així:

Uni, dori, teri, quateri

mata-la beri, biri, biró.

Compta-les bé, que dotze són.

2. Textos.

2.1. Eixarms de Merseburg.

Títol alemany: Merseburger Zaubersprüche (VL 6 [1987²], col. 410-418).

Manuscrits: Estan contiguts al *Codex 136* de la Biblioteca del Capítol de la Seu de Merseburg⁶ (Domstift Merseburg, Archiv und Bibliothek) al full 85^a.

Facsimil: Enneccerus Taula 5.

Eis 1949, taula 12.

Fischer 1966, taula 16a.

Berger 1939, pàgina 9.

Llengua: S'han discutit molt els trets lingüístics d'aquests dos eixarms, i, per tant, la seva adscripció dialectal. La llengua dels dos eixarms no acaba de deixar veure amb claredat quin era el consonantisme i el vocalisme del o dels originals.

Personalment crec que o bé som davant un testimoni del turingià, ja que provenen de la regió Fulda-Türfngia, o bé davant un testimoni del fràncic renà (septentrional) que es parlava pels voltants de Fulda [-en el segle X a Fulda es va començar a usar-se aquest dialecte en comptes del fràncic oriental que s'hi havia usat durant el segle IX-].

En favor d'aquesta darrera opció hi parla la conservació de la *-d-* (*d* en interior de paraula) del germànic meridional costat a costat amb la seva mutació a *-t* quan va a final de paraula: *idisi*, però *bluot*⁷.

6. Ciutat actualment del *land* de Saxònia-Anhalt situada a la confluència del riu Saale amb el seu afluent Geisel. Merseburg fou una ciutat turingia fins al 1736 en què passà a ésser possessió saxona.

7. Amb molt de compte proposaria que no es llegís *wart*, sinó *warth* -no parlo de fer una esmena textual, sinó d'esmenar la pronunciació que puguem fer del text: el que vull dir és que en el moment en què es llegeixi el text, *wart* es pronuncii *warth*-. Crec que l'alternança *dulthu* i el mateix *Sinthgunt* [si aquesta lliçó és correcta] demostren que les formes originàries tenien *th*-, consonant que el copista ja devia haver deixat de saber pronunciar. Així, degué convertir *warth* en *wart*, i el mateix s'esdevingué amb *dëmo*, *lid* i pentura a *-widi*. També reconvertí el primer *thû* en *dû*, però

En favor de la primera opció, hi parlarien formes com ara *thū* (conservació de la *th-*; *û* per *ô*), *gelimid-a*, *hapt* (grup consonàntic *pt* per *ft*), i *bēn* (monoftongació del diftong *ai* o *ae*).

Per acabar d'arrodonir la situació podríem aduir encara una tercera opció: que seríem davant un text escrit originàriament en francic renà septentrional que fou copiat per un baix-alemany (Merseburg es trobava en aquell temps a la frontera lingüística del baix-alemany amb l'alt-alemany). Per poder rebatre o verificar aquesta darrera opció hauríem de saber quan es va dur el manuscrit de Fulda a Merseburg. Si s'hi va dur en el segle X, l'opció pren força; si abans, en perd. En favor d'aquesta tenim les formes hipercorrectes -o que es poden interpretar com a tals- *eiris*, *hapt* i *Pol* -recordi's que la *h* hi fou intercalada posteriorment-. També es deurien en definitiva a un copista baix-alemany les formes de datiu *ben-a* i *gelimid-a*, de l'acusatiu *en* i del possessiu *era*, així com el pronom personal de tercera persona *he* per *hēr*, a part que la forma *swistar* reflecteix el baix-alemany antic tardà *swistar*, forma a mitjan camí entre el baix-alemany antic normal *swēstar* i la forma del baix-alemany mitjà *sūster*, que es desenvolupa⁸ precisament d'una forma **swistar*. Pel que fa a la forma *sāzun* (pretèrit de *sizzen*) del segon hemistiqui del primer vers, durant un cert temps vaig pensar que hauria estat el resultat d'una hipercorrecció feta per un parlant baix-alemany que usava *sātun* o *sattun* allà un alt-alemany hauria usat *sāzun* i *satzun*. Per a aquest baix-alemany, l'equivalència alt-alemanya d'una -*t*- intervocàlica era la fricativa <*z*> i d'una -*tt*-, l'africada <*z*>; amb altres paraules, que tant *sātun* com *sattun*⁹ del seu baix-alemany -

després ja no va gosar continuar modernitzant en aquest aspecte el text.

8 .Cf. Lasch 1974, pp. 86 i 101/102.

9 .Recordo aquí que l'ús de la zeta trencada <*z*> és un bon recurs modern per distingir els dos resultats, el fricatiu i l'africat, de la mutació de la *t* germànica en alemany, però que en els manuscrits alemanys, quan es fa diferència entre tots dos sons-si és que s'arriba a fer!-, aquesta diferència es fa recurrent a altres recursos grafemàtics. Per la mateixa raó recordo també que l'ús de l'accent agut o circumflex per indicar la quantitat vocàlica no és ni de bon tros regular en els

segons la seva forma de veure les coses- havien de ser forçosament < sazun > en alt-alemany, i així va esmenar la forma *saztun* original, que ell degué considerar simplement errònia per < sazun > .

Actualment, continuo creient que el copista va tenir al davant en el segon hemistiqui una forma **saztun*, pretèrit de *sezzen*, i continuo creient que el va esmenar en *sâzun*, pretèrit de *sizzen*. Però ara no crec que ho fes pels motius que jo aduïa a dalt ni crec, a més a més, que la suposició d'una esmena *saztun* ---> *sazun* hagi d'esser necessària del tot: tot depèn de com interpretem el *hera duodher*, de si l'interpretem com a dos adverbis locals, com a un complement directe del < sazun > o com el subjecte d'aquest mateix verb. Tot és possible.

Efectivament, si, partint de la interpretació d'Eis -que veu a *hera duoder* una corruptela de *hera muoder*- veiem a *hera duoder* un sintagma nominal, però no en nominatiu -com fa Eis, sinó en acusatiu, aquest sintagma haurà d'esser llavors el complement directe de *saztun* "varen posar"; el problema és que *duoder* és un substantiu de significat no determinat però que podria estar relacionat amb el nom propi femení del segle IXè *Dhuoda*¹⁰. A partir d'aquí, els *suma* que vénen després no serien pas una referència a les *idisi*, com s'ha vingut fent normalment, sinó una referència als *duoder* que les *idisi* "sezzen". El copista, veient el *sâzun idisi* del primer hemistiqui, i no entenent (ja) el sintagma *hera duoder*, hauria pensat que *saztun hera duoder* del segon hemistiqui no era més que una variació del primer hemistiqui, la repetició del que ja s'havia dit abans però amb altres paraules (un recurs prou estimat en el vers al·literatiu). Consegüentment, degué creure que *saztun* era incorrecte, i per tant, que s'havia d'esmenar en *sâzun*, cosa que ell, efectivament, va fer. Com ja he dit, és molt probable que a l'hora de fer-ho ja no sabés què hi havia exactament al darrere de *hera duoder*.

manuscris.

10. Plantejo aquí una hipòtesi de treball en la qual caldrà continuar treballant.

Determinar fins a quin punt el copista era un baix-alemany que per comptes de *sâzun* i *saztun* usava *sâtun* i *sattun* respectivament i que dominava imperfectament l'alt-alemany és una qüestió que no es podrà pas resoldre, una qüestió a la qual no li dono en tot cas tanta d'importància com li donava en temps passats.

2.1.1. Eixarm per deslliurar els presoners.

- | | | | | | | |
|---|----------|------------|----------|-------|-------------|---------|
| 1 | Eiris | sazun | idisi | sazun | hera | duoder |
| 2 | suma | hapt | heptidun | suma | heri | lezidun |
| 3 | suma | clubodun | | umbi | cuoniouuidi | |
| 4 | insprinc | haptbandum | | inuar | uigandun | |

-
1. Eiris] *Wrede* ênis; sazun hera] *Riutort* saztun hera; duoder] *Eis* muoder;
3. cuoniouuidi] *MSD* kuniwidi o kunawidi

2.1.2. Eixarm per guarir l'eixortilladura d'un cavall¹¹.

11. Ashley 1988, pp. 217-218, en dóna una versió cristianitzada i modernitzada que diu així:

Unser Herr ritt aus,
da verrenkte sein Pferd sich den Fuß
da sprach der Herr:
Bein zu Bein, Krümmung zu Krümmung,
Fleisch zu Fleisch, Blut zu Blut
im Namen des Vaters und des Sohnes
und des Heiligen Geistes.

Vull afegir que aquesta és la interpretació tradicional que jo no goso pas atacar perquè no tenc els suficients coneixements de medicina veterinària. Però vull recalcar que, segons tenc entès, la coixera d'una bístia per torçada d'una pota no és gaire freqüent: Per aquesta raó, creiem que es podria tractar no de la coixera produïda per la torçada d'una pota, sinó d'una coixera produïda pels motius més diversos (crivells o "quartos" a la pota [recordo que a Mallorca designa també el peu de la bístia, que al continent rep els noms de *peülla* i *peüngla*, i a l'Alguer el de *sabata*], formiga, tendons esquinçats, un clau de la

- | | | |
|---|------------------------------|---------------------|
| 1 | Phol ende uuodan | uuorun zi holza |
| 2 | du uuart demo balderes uolon | sin uuozi birenkiet |
| 3 | thu biguol en sin/hgunt, | sunna era suister |
| 4 | thu biguol en friia, | uolla era suister |
| 5 | thu biguol en uuodan, | so he uuola conda |
| 6 | sose benrenki | sose bluotrenki, |
| 7 | sose lidirenki | |
| 8 | ben zi bena | bluot zi bluoda |
| 9 | lid zi geliden | sose gelimida sin. |

1. Phol] *La h hi fou afegida posteriorment amb lletra més petita* 2. Ms.

birenkiet 3. Ms. sinhtgunt

ferradura que li ha arribat al moll o al bolet, un tumor, etc.) o d'una coixera no perenne, sinó temporal: la coixera produïda per un engalavernament de la pota.

2.1.3. Traducció.

2.1.3.1. Antany les senyores¹² es varen asseure, [i] unes se seien¹³ aquí, les altres allà¹⁴: unes fermaven lligadures, unes travaven la host, unes desfermaven les cadenes: escapa't de les teves lligadures, escapa't dels teus enemics!

2.1.3.2. Phol¹⁵ i Wôdan¹⁶ anaren al bosc,

12.De Vries ARG 1, 322 i 2, 299 s'oposa a una equiparació de les *itisi* alemanyes amb les *dísir* norrenes, deesses fatals (en el sentit etimològic del mot). Ell tradueix el mot amb l'expressió *hehre Weiber*, això és, *dones respectables*, *dones dignes* o, si es vol, *màtrones*. No es poden doncs equiparar a *Urðr*, *Verðandi* i *Skuld*, les tres normes. Les màtrones (*mātronae*) -o mares (*mātrae*)-, les "dones molt respectables o distingides, o senyores", foren divinitats secundàries, però "molt populars per la difusió de llur culte [...]. Solien aparèixer en grups de tres i podien considerar-se com a divinitats protectores de les fonts amb els noms de les quals hom les coneixia [...]. Les mares apareixen, a les representacions que se'n conserven, adés assegudes, adés dretes, i només en algunes esparses ocasions pujades a dalt d'un carro. Porten llargs vestits i van pentinades de vegades amb vetes o cintes que els aguanten els cabells estirats cap enrere; en altres ocasions, el pentinat consisteix en rinxols que els cauen a cada costat del cap damunt les espatlles. Llurs atributs són els fruits i les flors, el corn de l'abundància i els infants. Com a potències vitals i de la fecunditat, simbolitzen per igual la maternitat humana i la força creadora de la Natura" (De Félix Guirand, *Mitología General*. Barcelona: Editorial Labor S.A., 1965, pp. 304-305). En el nostre cas, podem suposar doncs que aquestes *itisi* eren deesses tutelars o protectores dels guerrers.

13.La traducció de *sāzun* per "s'asseien" i no "seien" ve determinada pels adverbis locals *hera* i *duoder*, que són de moviment.

14.o: *les venerables mares* o *les grans mares*, si s'accepta la lliçó d'Eis *muoder* per *duoder*.

Almenys hi ha dues interpretacions més. Ja he esmentat com a hipòtesi de treball la consideració de *hera duoder* com acusatiu depenent d'un *sazun* esmenat pel copista en el <sazun> del manuscrit.

Ultra aquesta hipòtesi, en veig una altra: *duoder* fóra un nom d'agent del verb *duon* "fer"; emparentat llavors etimològicament amb el llatí *con-ditor*, aquest substantiu hauria significat "les que obren (portents), les que fan (miracles)", i seria un epítet de les *idisi* del primer hemistiqui d'aquest primer vers.

15.Tant es pot llegir *Fol*, *Pfol*, *Pfōl* com *Fōl*. Normalment, se'l llegeix *Fol*, convertint el nom d'aquest déu en un epítet de Frō, deu de la fertilitat, probable bessó de Folla (?), parella paral·lela llavors a la formada pels germans Fors i Fortūna dels romans.

allà el poltre de Bâlder¹⁷ es va desllorigar una pota.

Llavors el varen eixarmar Sinthgunt¹⁸ i sa germana Sunna¹⁹;

16.El déu cabdal i primer del panteó germànic, senyor dels déus, déu de la poesia, dels morts, de la guerra, de la màgia, de les runes i de l'èxtasi; segons la mitologia norrena, fill de Burr i de la geganta Bestla, identificat amb Mercuri (Di-Mecres:dies Mercurii:Wednes-day).

17.Segon fill de Wôdan, Bâlder és el déu de la llum, de la primavera, de la bondat, de la bellesa i de la justícia. Ara bé, si no s'accepten les objeccions de Kuhn al respecte, hi ha qui interpreta aquest *balderes* com un nom comú amb el significat de *senyor*.

18.Deessa desconeguda; és improbable que es refereixi a la lluna, car la lluna és a les llengües germàniques un substantiu de gènere masculí i per tant hom la personifica i representa sempre com a home.

A l'hora de resoldre el problema de qui pot ésser aquesta deessa, agafem l'eixarm talment com el tenim, llegim-lo i fixem-nos en el següent: L'astre més brillant del firmament després del sol i de la lluna, germà de tots dos, que precedeix l'eixida del sol i reapareix (o pot fer-ho) després de post, sense poder quedar en el firmament, és Lúçifer o Llucifer, que en la tradició clàssica, és el fill de Cèfal i Aurora. Aquest astre només és un planeta des d'una òptica erudita; popularment, hom hi ha vist i hi continua veient un estel (o llumenar). D'aquí la dualitat en el seu anomenament: per a l'erudit és *Venus* (grec Φωσφόρος, ἑωσφόρος i ἔσπερος), per al no erudit, és l'*estel des bovers*, l'*estel des pastors* o l'*estel des porquers*, designacions totes elles que indiquen la rellevància que l'*estel de l'alba* va posseir dins una societat pagesa i ramadera. Aquest estel creiem que és la germana del sol i de la lluna esmentada a l'eixarm.

Puc refermar-me en l'opinió que darrere *Sinthgunt* hi ha l'estel de l'alba a partir de tres fets: 1.] Per l'anàlisi del nom. Si deixem d'analitzar el nom com a *dvandvā* o compòsit copulatiu, i ho fem com a *bahuvrīhi*, el nom adquireix el significat de «La qui lluita pel camí (de la llum, sigui la del sol, sigui la de la lluna plena)», «la qui obre camí (al sol, però també a la lluna)» és a dir, l'*Estel de l'Alba*. 2.] Per comparació amb altres mitologies. Així, entre els eslaus, *Zvezdá djennítsa*, l'estel del matí, és germana de l'alba. Com el nostre *Lúçifer* -el "portador de la llum", anuncia i porta la llum, però alhora n'és enemic ja que l'anuncia, però després en fuig. Segons Guirand, p. 391 hom l'invoca (o invocava) perquè guarís determinades malalties. Per tant, a altres mitologies, hom ha atribuït poders guaridors a l'estel de l'alba i, 3.] El nom de *Sinthgunt* en la interpretació que jo li don, recorda una deessa guerrera: doncs vet ací que la *Zorija* eslava [rus *zarjá*; cf. també el romanès *zorile*, manlleu de l'eslau] és entre els eslaus una deessa guerrera, armada, protectora dels combatents, als quals dona empara amb un vel llarg que porta. Amb altres paraules, podem gosar dir que tornem a ésser davant la mateixa concepció de la deificació de l'estel de l'alba entre els eslaus i els teutons.

A totes aquestes consideracions n'hi hem d'afegir una d'*instrumental*, que ens podria fer llum sobre les funcions d'aquesta deessa: a cap eixarm modern destinat a guarir algun mal o alguna malaltia d'un cavall no hi figura cap sant o santa que no tingui a veure amb cavalls o muls. Per tant, podem suposar que en els eixarms creats a l'antiguitat germànica no hi devia haver gaire diferència al respecte: Sunna, el sol, és estirat per cavalls, Bálder tenia un cavall al qual se li va tòrcer una pota, Óðinn tenia Sleipnir etc. Segons això, Sinthgunt també hauria de tenir alguna cosa a veure amb el món dels cavalls: concretament, en seria llur protectora. Una cultura en la qual el cavall hi juga un paper tan important com és la germànica (igual que la cèltica), és impossible que no tingui una deessa protectora d'aquests animals, i que aquesta deessa no fos invocada a un eixarm, un exordi o conjur per retornar la salut a un cavall malalt o ferit: Creiem, doncs, que amb Sinthgunt podem trobar-nos davant aquesta deessa; conseqüentment, crec que *Sinthgunt* és la deïficació de l'estel de l'alba entre els pobles germànics i que com a tal, potser tenia la funció de protegir els cavalls de mals i malalties.

Una altra qüestió relacionada amb aquest nom propi i que aquí només puc tractar pobrament és si hem de veure en el nom propi *Sinthgunt* el nom propi amb què es coneixia aquesta deessa entre els francs no cristians o bé si es tracta només d'un epítet de la deessa, conegut per usual entre els pagans, i usat en el nostre text per constrenyiment de l'al·literació en comptes del nom veritable de la deessa. En aquest darrer cas, hauríem de dedicar alguns pensaments a esbrinar si el nom veritable de la deessa no era *Ôstara*, i si aquesta deessa era o no era entre els pobles germànics la deessa del matí radiant, del sol ixent i de la llum incipient, a més d'ésser la deessa primaveral, que trobem en els esparsos testimonis romanos (de tota manera, els testimonis que atesten l'existència d'*Ôstara* com a deessa de la primavera no tenen per què parlar en contra d'una *Ôstara* com a deessa de la llum del sol ixent: *Ôstara* pogué haver sofrit en el decurs del temps un canvi funcional, una especialització que l'hauria portada de deessa del matí a la deessa de la primavera que coneixem). *Ôstara* seria l'equivalent de l'*Aurôra* dels romans, (equivalent també de l'*Ἥως* grega, la *Aušrinė* lituana i fins a un cert punt la *Zorija* eslava, encara que la *Zorija* eslava és filla i no germana de Daibog, el sol) i com aquesta, que és germana de *Solis*, aquella ho és de *Sunna*. [Nota: Remarco que a la revista DAAD Letter 1/1993, pp. 24-26, esp. p. 26, no s'hi nega pas l'existència d'una deessa *Ôstara*, sinó simplement la relació entre el nom d'aquesta deessa i el terme amb què es designa la Pasqua entre els alemanys.

Tot això són elucubracions, més o menys fonamentades, però que, per falta de més documentació al respecte, no s'han de deixar de veure mai com a tals. I encara hi ha una altra possibilitat que no hem de deixar d'esmentar: que *Ôstara* sigui la mare de *Sinthgunt*: En la mitologia grega, l'Aurora (*Ἑως* com a substantiu comú i *Ἥως* com a divinitat) és la tercera filla d'Hipèrion (*ὔπεριων*) i Eurifaessa (*Εὐρυφάεσσα*) o Tia (*Θία*) després del Sol (*ἥλιος*) i de la lluna (*Μήνη*). Doncs bé, dos dels seus fills són Lúçifer (*Φωσφόρος*, que té d'Astreu) i Vèssper (*Ἑσπερος*, tingut d'Atlant), que

llavors el varen eixarmar Frîja²⁰ i sa germana Folla²¹;

representen el doble aspecte del planeta Venus: el d'estel de l'alba i alhora del vespre. Recordem finalment, que Vesper és tingut per "el llumenar més brillant de la volta del cel".

Creiem, en conclusió, que Lúçifer, entre els pobles germànics, hauria tingut la mateixa rellevància que tenia Èpona entre els romans (la deessa gal·lo-llatina protectora dels cavalls, ases i muls, dels genets i mossos d'establia) o Atena Híppia entre els grecs.

Finalment voldria dir que és molt improbable que *Sinthgunt* sigui la lluna o una hipòstasi de la lluna, és a dir, la lluna en una de les seves diverses fases. Però això no equival pas a dir que improbable del tot, ja que entre els eslaus existeixen exorcismes o eixarms en què s'invoca la lluna (*mésjats*) perquè guaresqui malalties. Bugge, en el seu treball sobre el segon eixarm de Merseburg pledejà en favor d'aquesta possibilitat.

19. Germana de Mão; mena el carro del sol, perseguida per un llop que la tradició norrena coneix amb el nom de Sköll; quan aquest llop s'hi acosta massa, es produeix un eclipsi solar. Això si més no segons la identificació tradicional d'aquesta deessa, però cal dir que almenys formalment se la podria identificar amb la deessa norrena Syn, -deessa guardiana de les portes i entrades i de la veritat en els judicis-, ja que, un germ. *sunjō, hauria donat tant Syn en norrè com Sunna en alt-alemany antic. *Sunna* fóra llavors no idèntic amb el femení feble *sunna* "sol" sinó amb el femení fort de tema en -jō *sunna*, *sunnea*, *sunne* "impediment (reconegut legalment) pel qual no es pot pas acudir a un requeriment judicial, excusa reconeguda per la llei" (=gòtic *sunja* "veritat"; norrè *syn* "negació -d'haver comès o fet una cosa-"; anglès antic *synn* "pecat").

20. Frîja, dona de Wôdan i mare del déu Bâlder que també surt en aquest eixarm, era, en el panteó germànic, la deessa de les dones, de la família i de l'amor (Di-Vendres:dies Vene-ris:frei-tag).

21. En el món de la germanística, hi ha dues interpretacions sobre la personalitat d'aquesta deessa:

1. L'opinió més comuna és que darrera aquesta deessa hi ha una deessa amb personalitat pròpia, una deessa de la baldor, de l'abundor en general i de la riquesa, dels esplets en una paraula; d'acord amb les fonts de la mitologia norrena, hom la veu com a serventa de la deessa Frîja, a qui guarda i estotja el cofrenet de les joies;

2. La segona interpretació no hi veu una deessa més del panteó germànic, sinó simplement una altra vessant de la deessa *Frija*: *Folla*, per tant, seria en realitat *Frija Folla* (cf. De Vries ARG 2,169-173) és a dir, "Frîja la Plena", (d'altres adjectius amb què podríem traduir aquest *folla* serien "l'opulenta, la luxuriat, la pletòrica, la ufanosa, la qui porta els esplets").

Folla, tant com a deessa amb personalitat pròpia dins el panteó germànic, o com a sinònim de *Frîja*, seria, per les seves funcions i atributs, comparable a la deessa *Còpia* (o deesses semblants com

llavors el va eixarmar Wôdan
de la manera com ho sabia fer:
Tant si és un desllorigament²² d'ossos
com un vessament de sang²³
com un desllorigament de les juntures²⁴:
Que l'os vagi amb l'os,
la sang amb la sang,
<i> la juntura amb la juntura,
i que tots tornin a quedar junts com si estiguessin encolats.

2.2. Eixarm de Lorsch per eixamenar amb èxit les abelles.

Títol alemany: Lorscher Bienensegen (VL 5 [1985], col. 911-912).

Manuscrit: L'eixarm en qüestió es troba al marge inferior del full 58^a del *Codex Vatican. Palat. lat. 220* de la Biblioteca Apostòlica Vaticana; al Vaticà el còdex hi arribà el 1622 quan hi fou portada com a botí de guerra (eren els temps de la Guerra dels Trenta Anys) la *Bibliotheca Palatina* de Heidelberg, biblioteca a la qual el nostre còdex havia pervingut l'any 1555 o 1560 procedent de l'abadia imperial benedictina de Lorsch²⁵. Si bé el còdex és de la primeria del

Annôna o *Abundântia*) dels romans.

Davant aquestes dues interpretacions, jo encara goso posar-n'hi una de tercera: Igual que a les dues anteriors, *Folla* seria, pel que fa a les seves funcions, una deessa de la baldor, però el seu nom no tindria res a veure amb l'adjectiu *fol* agafat amb el sentit de "ufanós, luxuriant", sinó amb l'adjectiu *fol* aplicat a una de les fases de la lluna; per a mi, doncs, darrere *Folla* s'hi amagaria el pleniluni.

22.fractura, fóra una altra interpretació.

23.o: trencament de les venes, és a dir, les hemorràgies. Ashley 1988, p. 217, nogensmenys, tradueix el mot per *Blutstau*, és a dir, *blau*, *braverol*.

24.articulacions, conjuntures.

25.Lorsch, ciutat situada a la vorera esquerra del riu Weschnitz afluent del Rin per la dreta; si fa no fa està entre les ciutats de Magúncia i Espíria, a l'alçada de Worms, dins l'actual *land* de Hessen. Cf. També Stevenson 1886, volum 1, pp. 46-48.

segle novè, l'eixarm en qüestió hi fou escrit en el segle X. Dialecte: Fràncic renà. El tipus de lletra és anglo-saxó²⁶.

Facsimils: Salzer 1903, pàg. 20.

Pfeiffer 1866.

- 1 Kirst, imbi ist huczel! nu fluic du, uihu minaz, hera
- 2 fridu frono in godes munt heim zi comonne gisunt.
- 3 sizi, sizi, bina: inbot dir sancte maria.
- 4 hurolob ni habe du: zi holce ni fluc du,
- 5 noh du mir nindrinnes, noh du mir nintuinnest.
- 6 sizi uilu stillo, vuirki godes uuillon.

Traducció: Crist²⁷, l'eixam ha sortit! Veniu cap aquí, bestioles meves, perquè pugueu tornar estàlvies a casa on gaudireu de la pau del senyor i de la protecció de Deu. Posa't, posa't <aquí> eixam, igual que quan t'ho va manar Santa Maria!²⁸

26.Cf. Bischoff 1989², p. 57: derbe angelsächsische Schrift <...> aus mittelh rheinischem oder oberrheinischem Gebiet aus dem frühen 9. Jahrhundert.

27.Molt versemblantment hauríem de traduir el *Kirst* de l'original no per *Crist*, com hem fet nosaltres, sinó per l'exclamació *Redéna!*

28.L'explicació a aquest esment de la Mare de Déu se cerca tot sovint en un eixarm del 1570 anotat per Jacob Grimm al tercer volum de la seva *Deutsche Mythologie* (Frankfurt am Main/Berlin/Wien: Verlag Ullstein GmbH, 1981 [Ullstein Materialien. Ullstein Buch Nr.35109]), p. 371:

Maria stund auf eim sehr hohen berg.
sie sach einen suarm bienen kommen phliegen.
sie hub auf ihre gebenedeyte hand,
sie verbot in da zu hant,
versprach im alle hilen und die beim versloszen,
sie sazt im dar ein fas,
das Zent Joseph hat gemacht.
In das solt ehr phlügen

No tinguis <el meu> consentiment per eixamenar: no volis cap al bosc, ni te m'escapis, ni em fugis! Posa't molt suaument, fés la voluntat de déu.

2.3. Eixarm destinat a curar un atac d'epilèpsia.

Títol alemany: Contra caducum morbum (VL 2 [1978-1979], col. 8-9)

2.3.1. Manuscrits.

Se'n conserven dos testimonis.

El primer és del segle XI i s'estotja a la Bayerische Staatsbibliothek de Múnic. Està escrit al full 88b del còdex que porta la signatura *Clm 14763* i sembla que procedeix en darrera instància de Sankt Émmeram. La seva abreviació és M, i porta la superscripció PRO CADENTE MORBO. El dialecte en què està escrit és bavarès. En desconec el tipus de lletra.

El segon és del segle XII i s'estotja a la Bibliothèque Nationale de París. És el full 9^v del còdex que porta la signatura *Nouv. acq. lat. 229*. La seva abreviació és P i porta el títol CONTRA CADUCUM MORBUM. El dialecte en el qual està escrit és francic renà²⁹. En desconec el tipus de lletra.

Facsimils: No en conec cap

2.3.2. Textos.

P

M

*Accede ad infirmum iacentem et
a sinistro CONTRA CADUCUM MORBUM
usque ad dextrum latus spacians
sicque, super eum stans, dic ter:*

PRO CADENTE MORBO

und sich seines lebens da genügen.

29. Wickersheimer 1966, pp. 136-139, esp. 138-139.

- | | |
|--------------------------------------|-------------------------------|
| 1. Dónerdútigo dífetéwigo | Dóner dútiger, dífetmáhtiger |
| 2. do quá́m des tfúfeles sún | stúont |
| 3. úf ádames brúggon | úf der ádamez prúcche |
| 4. unde scfteta einen stéin ce wíte. | schftote den stéin zemo Wíte. |
| 5. do quá́m der ádames sún. | stúont des ádames zún. |
| 6. und slúog des tfúfeles sún | unt slóc den tfeueles zún. |
| 7. zúo zeinero stúdon. | zúder stúdein. |
| 8. pétrus gesánta. | Sant pétrus sánt |
| 9. páulum sinen brúoder. | zinen prúder páulen |
| 10. dáz er áderuna, áderon ferbúnde | dáz ér árome ádren ferbúnte |
| 11. póntum pátum. | frepúnte den páten. |
| 12. ferstfiez er den sátanan. | frigéze den sámath |
| 13. also túon ih dih unréiner áthmo | frivvíze dih unréiner átem. |
| 14. fon disemo xpftenen líchamen. | fón disemo méneshen |
| 15. also scféro werde búoz | |
| 16. disemo xpftenen líchamen | |
| 17. so scféro so ih mit den hándon | zo scféro zo diu hánt |
| 18. die érdon berúere. | wéntet zer érden. |

*et tange terram utraque manu,
et dic pater noster. Post hæc
transilias ad dextram, et dextro
pede dextrum latus eius tange et dic:*

19.

20.

21. stánt úf was wáz dir.

22. gót der gebót dir ez.

hoc ter fac.

Ter cum pater noster.

Et mox uidebis infirmum

surgere sanum.

2.3.3. Traducció

2.3.3.1.] P

Contra el mal-de-caure: Acosta't al malalt ajagut i tot passant del seu costat esquerre al seu costat dret, tot inclinant-te damunt ell, repeteix tres vegades el que segueix:

Thonar, compassiu³⁰, que escomous el poble³¹! Quan el fill del dimoni va arribar al pont d'Adam, va fendre una pedra en el bosc³² hi vingué el fill d'Adam i va ferir el fill del dimoni a l'arbust que perdura³³.

30. Traduim el mot *dutigo* a partir de la interpretació que en fan Müllenhoff/Scherer 1964, p. 2, 301, els quals l'identifiquen amb l'adjectiu gòtic *þiurpeigs* "beneït", que tradueix el grec *eulogētós* (Lluc 1:68), *kalós* i *agathós* (Lluc 6:45 i 18:18). Parteixen doncs del supòsit que, a l'època de posar per escrit aquest eixarm, el diftong [iu] ja s'havia confós amb la [y:] procedent d'una antiga [u:] per metafonía d'i i de iot, amb la qual cosa, el mot s'hauria de llegir *dütigo*. Nosaltres atribuïm a l'adjectiu alt-alemany la significació de "bo, generós, ajudador", i d'aquí la nostra traducció com a "compassiu". D'altres interpretacions d'aquest mot serien:

Kraus 1896, p. 340: "tonant".

von Grienberger 1898, p. 187: de cerres gruixades.

von Grienberger 1921, pp. 212-213: doner*du*tigo "fills del tro" (d'acord amb Marc 3:14-19).

Haubrichs 1988: Déu del poble ("Volksgott").

31. Braune/Ebbinghaus 1965, p. 188: diet-êwigo, això és "sempitern".

Kraus 1896, p. 340: "brogit eixordador" o "brogit puixant" (Thonnar, és el déu del tro).

von Grienberger 1898, p. 188: diete-wigo "guerrer poderós".

Haubrichs 1988, p. 422: diet-êwigo "tu sempre perdurable en el poble".

32. Potser cal interpretar l'original no literalment, és a dir, com a "bosc" sinó com a *totum pro parte*, és a dir: "arbre". Cal igualment dir que també es pot interpretar "va fer estelles d'una pedra".

33. Huisman 1982, p. 43-44: *zuo dero stundun* "immediatament, a l'acte".

Haubrichs 1988, p. 422: amb una branca (això és, amb l'arbre de la creu).

zeinero és la forma de datiu singular femení de l'article indefinit contracte amb la preposició *ze*. Ara

Sant Pere³⁴ va enviar Pau, son germà,
perquè lligués les venes³⁵ a Aderuna³⁶,
<perquè les lligués a> Ponç Pilat³⁷.

Així com ell expulsà Satanàs,
així faig amb tu, alè impur
d'aquest cos cristià:
Que aquest cos cristià
es posi bo tan aviat
com jo toqui el terra

bé, com a interpretació paral·lela a aquesta, nosaltres n'oferim una altra: darrere *zeinero* s'hi amagaria un adjectiu *sin-zein* o *sin-zeini* "perdurable", que el copista no hauria entès. Hem pervingut al significat "que perdura" en equiparar el *zeinero* del manuscrit a la segona part del compòsit gòtic *sin-tains* "perdurable", això és, "que dura cada dia" (< *tain-ij-az < *doin(i)os, / *sem-doin(i)os.): pensem que el sintagma faria referència a l'arbrust encès però inconsumible amb què Déu, per exemple, es va aparèixer a Moïses; *stûda* conforma una paradoxa amb *zein*, ja que l'adjectiu denotaria "perdurable", mentre que la *stûda* és de per si una planta que "no perdura" en morir cada tardor. Pensant així, i amb molt de compte, gosariem postular per a l'original un vers setè *zuo sinzeinero stûdûn*, en què l'adjectiu *sinzeinero* hauria estat esmenat en *zeinero* en no entendre el copista aquest compòsit: per la terminació se n'hauria adonat que estava davant un adjectiu que qualificava *stûdûn*. En no entendre la forma, l'hauria reinterpretada como *zuo z'einero*, convertint el que originàriament era un adjectiu en un article indeterminat. A l'hora de fer-ho, el copista potser va pensar que el prefix

sin- era el pronom possessiu, que algú, abans que ell, l'hi hauria escrit per error.

34. Per a la relació de l'epilèpsia amb un flux de sang, que a nosaltres ens pot astorar, cf. Elsakkers 1990, p. 57.

35. Huisman 1982, p. 46: antharon "<perquè fermi a Roma l'Enemic [això és, el Dimoni]>".

36. Hofmann 1871, p. 644; Scherer 1893, p. 581, l'interpreta com a nom propi; Huisman 1982, p. 44; Sievers 1924, p. 22: ci Rome "a Roma".

37. Krogmann 1938, p. 11: den patun (en ortografia normalitzada, *batun*, acusatiu sg. de *bato*, derivat d'un descendent alemany del germànic comú **badwô* "lluïta": "el guerrer", "el combatent". Huisman 1982, p. 44: ferpunte in pantum (=firbundi in bandum) "el lligui amb lligams".

amb la mà.

i toca el terra amb l'una i l'altra mà, i resa un pare-nostre. Després, bota al seu costat dret, i tocant el seu costat dret amb el teu peu dret, digues:

Aixeca't! Que has tingut res?

Déu t'ho ha manat.

Fés això tres vegades. I tot d'una veuràs com el malalt s'aixeca sa i bo.

2.3.3.2] M Contra el mal caduc³⁸:

Thonar, compassiu, puixantíssim³⁹,

s'estava

dalt del pont d'Adam [=la Creu]

i va fendre la pedra en el bosc⁴⁰;

s'hi estava <també> el fill d'Adam

i va ferir el fill del dimoni

amb l'arbust⁴¹.

Sant Pere va enviar

38. Fixem-nos, que en català també rep el nom de *mal de Sant Pau*!

39. Haubrichs 1988, p. 422: "puixant sobre el poble" (über das Volk mächtiger). Haubrichs interpreta *diet-* no pas com a un element el·latí, sinó com un substantiu ("poble") amb valor determinatiu.

40. D'acord amb Kraus i amb Singer 1988, p. 366, darrere *pedra* s'hi podria col·locar un punt-i-coma. El resultat en seria una relectura:

i va estellar la pedra; en el bosc

s'hi estava també el fill...

41. Singer 1988, p. 366 entén el *stüdein* de l'original com a "Pfeiler der Brücke".

el seu germà Pau
a lligar les venes a Aroma,
<i a> deslliurar⁴² el guerrer,
a deslliurar-lo⁴³ com jo⁴⁴
t'expulso⁴⁵ a tu, alè impur,
d'aquest home,
tan prest com doni la volta a la seva mà
<girant-la> de cap en terra.
<Digues-ho> tres vegades amb un pare-nostre.

2.4. Eixarm per curar una malaltia dels cavalls (eixarccladura, coixera) expulsant-ne el "cuc" que la causa.

42. Interpretem el mot *frepunte* de l'original com a *fripunte*, això és, *fribundi*. Però aquest verb no és acord, creiem, a les regles de formació morfològica i lexical de l'alt-alemany antic: Darrere un *fribindan* creiem veure-hi massa la personalitat lingüística de l'alemany hodiern. Per aquesta raó, creiem que pentura fóra adient de pensar en "frie punti den paten", això és, "frie Pontium Pilaten".

43. Müllenhoff/Scherer 1964, p. 2,302 proposen d'esmenar aquest mot en *ferstieze* (en ortografia normalitzada per a l'alt-alemany antic *firstiozi*, optatiu del pretèrit del reduplicatiu *firstôzan*) "expulsi" o *ferwâze* (*ferwieze*) (en ortografia normalitzada per a l'alt-alemany antic *firhwâze* o *firhwîazi*, optatiu del present i optatiu del pretèrit respectivament del reduplicatiu *firhwâzan*) "maleeixi; condemni".

Però nosaltres també tenim una altra interpretació: *frigéze*, fóra segons ella l'optatiu de present del verb *firgëzzan* "oblidar", que, en ortografia normalitzada seria *firgëzze*.

44. La traducció *com jo* parteix doncs de la interpretació de *samath* de l'original com a *sama ih* feta per Müllenhoff/Scherer 1964, p. 2,301. Però també és cert que es podria interpretar aquest *den samath* com l'acusatiu d'un substantiu *samat*, que seria la forma del manuscrit per a un substantiu **samôt* o **samanôt* "agrupació de gent: exèrcit, host", substantiu que retrobaríem per exemple, amb grafia *sament* a la primera part de l'eixarm per estroncar la sang d'Estrasburg: La traducció del vers fóra llavors "oblida la host".

45. Müllenhoff/Scherer 1964, p. 2, 302, esmenen en *firwîse* "t'expulso".

Títol alemany: Pro Nessia (VL 7 [1987-1989], col. 853)

2.4.1. Versió alt-alemanya o *Pro Nessia*⁴⁶.

Conservada al foli 203^v del còdex *CIm 18524,b* de la Bayerische Staatsbibliothek⁴⁷. Segons Bischoff 1981, p. 103, l'eixarm hi fou escrit cap a mitjan terç del segle desè. El còdex procedeix de Tegernsee⁴⁸, on hi pervingué procedent de Salzburg. Tipus de dialecte: bavarès (cf. Sonderegger 1987, p. 72). El tipus de lletra seria minúscula carolíngia.

Facsímil: Enneccerus, taula 8.

46.Excepcionalment en donarem una versió paral·lela escrita en baix-alemany antic i coneguda amb el títol llatí de CONTRA VERMES.

Bischoff 1984, p. 261 en dóna una versió occitana del segle Xè:

<...>

Exsunt en dolores,

d'os en polpa,

<de polpa en curi> ,

de curi en pel,

de pel en erpa,

taerra madre susipiant dolores.

Que surtin els dolors

de l'os a la polpa.

de la polpa al cuir,

del cuir al pèl,

del pèl a l'erba,

que la terra mare rebí els dolors.

47.Vol. 4,3, pàgina 170.

48.Abadia benedictina bavaresa fundada el 746 i consagrada el 754 situada a la vorera oriental del llac de Tegern, en el raiguer dels Alps Bavaresos Septentrionals. Pertanyent a la diòcesi de Freising, s'hi desenvolupà un tipus propi de lletra carolíngia: el tipus carolingi de l'escriptori de Tegernsee. El 17 de març del 1803 fou secularitzada, passant part de la seva biblioteca a engrossir la Biblioteca Bavaresa Nacional de Múnic. L'eixarm fou escrit a Tegernsee després d'haver-hi arribat el còdex. Cf. Bischoff 1960², p. 154.

- 1 Gang ûz, Nesso⁴⁹, mit niun nessinchilfinon,
2 ûz fona marge in deo âdrâ, vonna dên âdrun in daz fleisk,
3 fonna demu fleiske in daz fel, fonna demo velle in diz tulli.
4 Ter pater noster.

2.4.2. Traducció:

Surt <a fora>, cuc, amb els <teus> nou cuquets,
surt del moll a-la vena⁵⁰, de la vena⁵¹ a la carn,
de la carn a la pell, de la pell a aquesta dolla⁵².

Un pare-nostre tres vegades.

2.4.3. Versió baix-alemanya o *Contra uermes*.

Conservada al foli 188^r del còdex 751 de la Österreichische Nationalbibliothek⁵³. L'eixarm data del segle 10. Està escrit en baix-alemany. El manuscrit, originari de l'escriptori de Magúncia, passà a la biblioteca de la Seu de Colònia, d'on anà a raure en el segle XVIè a Viena. En desconec el tipus de lletra.

49.Kögel 1894, p. 261 interpreta el mot com a la substantivització d'un antic participi *knit-tô- "el qui pica, el qui mata" del verb que en alemany antic donaria *hnîzan "ferir de mort; picar". Conseqüentment esmena la lliçó *Nesso* en *Hnëso*.

50.o: al nirvi.

51.o: dels nirvis.

52.Sinèdoque ("pars pro toto") per "sageta, fletxa". En favor d'aquesta interpretació hi diu la versió saxona d'aquest mateix eixarm, en el tercer vers de la qual hi apareix el mot *strâla* en comptes de *tulli*. Cal dir, emperò, que Eis no hi veu una figura metonímica per "fletxa", sinó una part de la peülla del cavall: concretament, o bé la punta de l'ungla del peu del cavall o bé la *sola* o *palma* de la peüngla (en no disposar de diccionaris d'especialitat no podem concretar més què significa en català el terme alemany *Tülle*). Amb això, l'eixarm serviria per curar una malaltia del bestiar de peu rodó, possiblement l'aigüerol o enaiguament, una inflamació de la peüngla del cavall que li produeix coixera.

53.Cf. Menhardt, Vol. 1, pp. 44-45.

Facsímil: Gallée 1894, taula 6.

- 1 Gang üt, nesso, mid nigun nessiklînon,
- 2 üt fana themo marge an that bên, fan themo bêne an that flêsg,
- 3 üt fan themo flêsgke an thia hûd, üt fan thera hûd an thesa strâla.
- 4 Drohtîn, uuerthe so.

2.4.4. Traducció:

Surt, cuc, amb els <teus> nou cuquets,
surt del moll a l'os, i de l'os a la carn,
surt de la carn a la pell, i de la pell a aquesta estralla.
Senyor, que sigui així!

2.5. Eixarm per protegir la casa d'un dimoni boiet dit «Kno-spingî».

Títol alemany: Zürcher Hausbesegnung o *Ad signandum domum contra diabolum* (VL 4 (1953)¹, col. 1121-1130).

2.5.1. Text.

Manuscrit: Còdex C 176 de la Zentralbibliothek de Zürich, fol. 154a. Del segle X. Dialecte: Alamànnic. En desconec el tipus de lletra.

- 1 Uuola, uuiht, taz tu uueist, taz tu uuiht heizist,
- 2 Taz tu neuueist noch nechanst cheden, chnospinci.

2.5.2. Traducció.

Bé que saps, dimoni boiet (wiht), que et dius dimoni boiet (wiht),
<i prou> que ni pots ni saps encantar⁵⁴, tu, Chnospinci⁵⁵.

54.Lit. "dir, pronunciar <encanteris>": *cheden*.

55.Lit. "Poncelletó". Sonderegger 1969, pp. 60-61 interpreta aquest mot com a nom propi, concretament com el nom del dimoni boiet interpel·lat en el vers anterior amb el nom de *wiht*. Segons Sonderegger, *Chnospinci* és una formació hipocorística amb doble sufix *-ing + in* a partir del nom propi *Knosp* (cf. formacions semblants en català amb doble sufix com ara *rei-et-ó*): *Knosp-et-ó* o *Poncelletó*. La traducció catalana del conte N° 55 dels germans Grimm batia aquest personatge amb el nom de *Saltacatreu*. Un motiu semblant al que apareix en aqueixa rondalla dels Germans Grimm apareix en un dels textos apareguts a l'aplec *El Folklore de Rupit-Pruït* segons comunicació d'en Josep Maria Pujol del nostre Departament.

La literatura catalana del segle XIX. La novel·la i el teatre. La poesia i el discurs polític. La crítica literària i artística. La literatura infantil i juvenil. La literatura de la immigració.

La literatura catalana del segle XX. La novel·la i el teatre. La poesia i el discurs polític. La crítica literària i artística. La literatura infantil i juvenil. La literatura de la immigració.

La literatura catalana del segle XXI. La novel·la i el teatre. La poesia i el discurs polític. La crítica literària i artística. La literatura infantil i juvenil. La literatura de la immigració.

La literatura catalana del segle XXII. La novel·la i el teatre. La poesia i el discurs polític. La crítica literària i artística. La literatura infantil i juvenil. La literatura de la immigració.

La literatura catalana del segle XXIII. La novel·la i el teatre. La poesia i el discurs polític. La crítica literària i artística. La literatura infantil i juvenil. La literatura de la immigració.

La literatura catalana del segle XXIV. La novel·la i el teatre. La poesia i el discurs polític. La crítica literària i artística. La literatura infantil i juvenil. La literatura de la immigració.

La literatura catalana del segle XXV. La novel·la i el teatre. La poesia i el discurs polític. La crítica literària i artística. La literatura infantil i juvenil. La literatura de la immigració.

La literatura catalana del segle XXVI. La novel·la i el teatre. La poesia i el discurs polític. La crítica literària i artística. La literatura infantil i juvenil. La literatura de la immigració.